

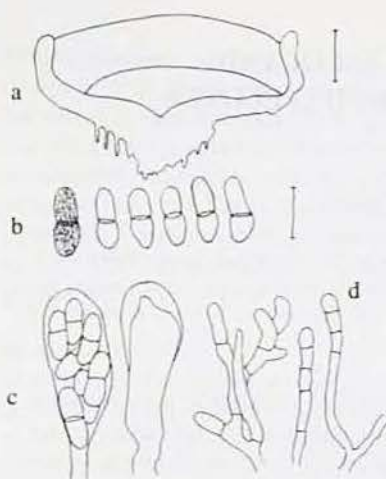
ONTDEKKINGSTOCHT IN ASCOLAND: *RHIZODISCINA LIGNYOTA* (FR.) HAFELLNER

Peter-Jan Keizer
Kruisweg 23, 3513 CS Utrecht

Keizer, P.J. 2002. Exploration in Ascoland: *Rhizodiscina lignyota* (Fr.) Hafellner. *Coolia* 45(1): 9-10.
Rhizodiscina lignyota (Fr.) Hafellner was found on rotten wood in a park near Leiden, The Netherlands. A short description and micrograph are presented. The species is rarely reported, but probably often overlooked.

Op een kleine excursie naar het landgoed Oud-Poelgeest bij Leiden op 17 november was het duidelijk dat, ondanks dat het nog in het geheel niet had gevoren, het einde van het paddestoelenseizoen van 2000 toch wel in zicht was. De paddestoelen die in symbiose met bomen groeien waren al ver heen, evenals veel van de op de grond groeiende opruimers. Vaak zijn de houtpaddestoelen dan een groep waar nog wel het nodige aan te beleven valt. Op een heel sterk verrot stukje hout zaten kleine oranje bekertjes. De wasachtige consistentie en de 'dunheid' van die bekertjes deden al vermoeden dat het om een *Orbilina* ging. Dat betekent: meenemen en thuis nog eens nakijken welke soort dat zou kunnen zijn (het was *O. alnea*). Onder de loep bleek dat er een ander, nog kleiner bekerzwammetje op hetzelfde stukje hout zat. Het bestond uit heel kleine, zwarte, min of meer vlakke schotelletjes. De vruchtlichaampjes waren zo klein, dat je daar al bij voorbaat moedeloos van wordt. Tegen beter weten in toch maar even een microscooppreparaatje gemaakt en zie daar: opvallende zwarte 2-cellige sporen en een dikke zwarte wand van het ascocarp. Dat is toch wel weer leuk. Zulke sporen kende ik wel van enkele korstmossen, bijvoorbeeld *Buellia*'s, o.a. *B. punctiformis* (Vliegenstrontjesmos). Omdat er ook veel algen op en tussen het rotte hout zaten dacht ik inderdaad met een korstmos te maken te hebben. Korstmossen zijn immers een samenleving van een schimmel met algen. Determineren met een korstmossenflora leidt inderdaad tot *Buellia punctiformis*, maar die ziet er toch wel wat anders uit. In het algemeen heeft deze een vrij dik grijswit thallus, wat in dit geval ontbrak. Maar nog belangrijker verschillen zaten in de microscopische kenmerken. Om de vermoedens te bevestigen heb ik maar eens een 'echt' exemplaar van *B. punctiformis* opgezocht en bekeken. Het was dadelijk te zien dat de blauwkleuring van de asci en de vorm van de parafysen heel anders waren, dus exit *B. punctiformis*. Andere korstmossen kwamen ook niet in aanmerking. Daarop maar eens gekeken waar de sleutels in Dennis (1981) heen zouden leiden. Zonder al te veel problemen kom je zo bij *Karschia lignyota* en de beschrijving klopte aardig. Een goede foto en beschrijving van deze soort vond ik ook in Breitenbach & Kränzlin (1984). Verdere bevestiging volgde uit de beschrijving met (matige) elektronenmicroscopiefoto van de sporen in Calonge & Rodrigues (1986). Volgens Hafellner (1979) is *Karschia* een verzamelgenus met diverse, nogal verschillende soorten.

Een aantal min of meer verwante soorten kunnen beter tot de korstmossen worden gerekend, onder meer bij de genera *Buellia* en *Rhizocarpon*. Enkele andere soorten groeien op korstmossen, wellicht als parasiet; deze worden dan het geslacht *Karschia sensu stricto*

Figuur 1. *Rhizodiscina lignyota*. a. Schematische doorsnede apothecium (maatstreefje = 100 µm), b. sporen, c. asci, d. paraphysen (maatstreefje b,c,d = 10 µm).

de zwarte buitenwand van het apothecium op, waarmee het door middel van donkere hyfen aan het substraat gehecht is.

Op Internetsite <http://ccfb.cornell.edu/biotaweb/LP99-000294p.html> is een goede afbeelding van de soort te vinden.

Dank aan Marijke Nauta voor controle van de determinatie en hulp bij het vinden van literatuur.

Literatuur

- Breitenbach, J., Kränzlin, F. 1984. Pilze der Schweiz Band I. Ascomyceten. Verlag Mycologia, Luzern.
- Calonge, F.D., Rodríguez, N.B. 1986. Nuevos datos para el catálogo de ascomycetes españoles. II. Registro de un género y siete especies nuevas para España. Bol. Soc. Micol. Madrid (11): 21-25.
- Dennis, R.W.G. 1981. British Ascomycetes. Revised edition. Verlag J. Cramer, Vaduz.
- Hafellner, J. 1979. Karschia. Beihefte zur Nova Hedwigia 62. Verlag J. Cramer, Vaduz.

genoemd. De saprotoof op hout levende soorten zijn door Hafellner afgesplitst, onder meer het geslacht *Rhizodiscina*, waaronder dus *R. lignyota*.

In het Nationaal Herbarium in Leiden bevindt zich één collectie uit Nederland: Huysman no. 1471, gevonden 4 april 1947 te Enghuizen, Hummelo. Uit het grotere aantal collecties uit de ons omringende landen valt af te leiden dat deze soort waarschijnlijk ook bij ons niet zeldzaam is, alleen weinig opgemerkt.

Beschrijving (Fig. 1)

Apotheciën verspreid groeiend, vlak schotelvormig met smal opstaand randje, zwart, tot ca. 0,3(-0,5) mm diameter.

Sporen zwart, smal ellipsoïd, tweecellig, bij het septum wat ingesnoerd, één cel vaak wat smaller en langer, $11-13 \times 3,7-5$ µm, gladwandig. Asci ca. 37×13 µm, de top met verdikte wand, blauw met Melzer's reagens. Sporen onregelmatig in de ascus liggend, 8 per ascus. Paraphysen dikwijls vertakt, gesepeteerd, in een gelige massa ingebed. Op doorsnede valt